

та реальну загрозу для громадської безпеки. В умовах воєнного стану ці виклики стають ще складнішими, оскільки існує потреба в оперативному реагуванні на інформаційні атаки, маніпуляції та пропаганду, спрямовану на дестабілізацію внутрішньої ситуації в країні, а також у пошуках балансування між необхідністю захисту національної безпеки та збереженням прав людини, зокрема свободи слова та доступу до інформації.

Отже, проблематика визначення об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 258-2 КК України, зумовлює як теоретичні, так і практичні труднощі. З одного боку, необхідно чітко визначити, що є громадська безпека у контексті публічних закликів до тероризму. З іншого боку, слід враховувати специфіку сучасного інформаційного простору, щоб адекватно реагувати на виклики, не порушуючи права та свободи громадян. Це вимагає подальшого вдосконалення законодавства, розвитку наукових підходів і адаптації правоохоронної діяльності до нових реалій.

Ураховуючи викладене, можна дійти висновку, що основним безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 258-2 КК України, є громадська безпека як стан захищеності різних сфер життєдіяльності людей, зокрема ті, що охороняються законом про кримінальну відповідальність. Учиняючи публічні заклики до терористичного акту, винна особа посягає на громадську безпеку, підриваючи захищеність суспільства, окремих його членів, їх життя, здоров'я, а також соціально-політичну стабільність. Таким чином, порушується стан захищеності інститутів державної влади, безпека всіх громадян, включаючи їхнє право на життя та безпеку.

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 25-26. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 26.01.2025).

2. Навчальний посібник для підготовки до атестації з курсу «Кримінальне право» / кол. авт. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 444 с.

3. Shabllysty V. V., Kosiachenko K. E., Bereznjak V. S., etc. Activities of international medical and humanitarian non-governmental organizations in Ukraine under the conditions of martial law. *Christian Journal for Global Health*. 2023. Vol. 10. No. 1. P. 33–42. URL : <https://journal.cjgh.org/index.php/cjgh/article/view/749> (дата звернення: 26.01.2025).

4. Тихий В. П. Відповідальність за злочини проти громадської безпеки. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: Право. 2017. № 1 (1). С. 148–154.

5. Семикін М. В. Об'єкт злочину створення терористичної групи чи терористичної організації. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2005. № 31. С. 36–41.

6. Рудницька К. С., Тринів С. Л., Березняк В. С. Кримінологічна характеристика та заходи протидії кібертероризму. The 5th International scientific and practical conference «Topical issues of modern science, society and education» (November 28-30, 2021) SPC «Sci-conf.com.ua», Kharkiv, Ukraine. 2021. P. 2037-2041.

7. Березняк В. С., Людвік В. Д. Кримінальна відповідальність за колабораційну діяльність у формі публічного заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 289-291.



Антон МАРІЄНКО

старший інспектор з особливих доручень відділу контролю за обігом зброї ГУНП в Харківській області, кандидат юридичних наук

<https://orcid.org/0000-0002-1501-0688>

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ РОЗСЛІДУВАНЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Кримінологічний портрет особи злочинця є одним із ключових елементів у процесі розслідування кримінальних правопорушень. Він є комплексним зображенням особистості правопорушника, що включає його психологічні, соціальні, поведінкові та біографічні характеристики. Ця інформація дозволяє правоохоронним органам глибше зрозуміти мотиви та способи дій злочинця, а також передбачити його можливі майбутні дії. Важливість такого портрету полягає в його здатності допомагати слідчим у виявленні закономірностей злочинної поведінки, що, зокрема, сприяє ефективнішому розслідуванню та попередженню

правопорушень та злочинів[1].

Особистість злочинця відрізняється від особистості законослухняної людини суспільною небезпекою, їй притаманні злочинні потреби і мотивація, емоційно-вольові, деформації негативні соціальні інтереси. Проблема особистості злочинця є однією з центральних для наук, пов'язаних зі злочинністю, і, передусім, для кримінології.

Суспільна небезпека особистості формується зазвичай ще до моменту здійснення злочину. Цей процес виражається у дисциплінарних та адміністративних правопорушеннях, аморальних вчинках. Однак кримінологія визначає вчинення злочину як момент якісного переходу від особистості, яка має соціально небезпечні якості, до особистості злочинця. Одні кримінологи стверджують, що про існування особистості злочинця можна говорити лише у визначених законом часових межах: від вступу в законну силу звинувачувального вироку суду і до відбуття покарання та погашення судимості [2].

Особистість злочинця найбільш повно характеризується саме в момент вчинення злочину, і тут спостерігаються особливості поведінки певних категорій злочинців. Зокрема, особистість озброєного злочинця відрізняється набором ознак, характерних саме для неї: а саме специфічними навичками, вміннями, комплексом інтересів та інших істотних і відносно стійких властивостей, що закономірно сформувалися під впливом негативних елементів соціального середовища, які, у підсумку, знайшли реалізацію у вчиненні злочину з використанням зброї як засобу досягнення поставленої мети [3].

Елементи психічної діяльності людини (навички, вміння, звички), комплекс морально-вольових характеристик особистості злочинця (сміливість, рішучість, жорстокість) і убивчість (потужність, ефективність) зброї, що ним обирається взаємопов'язані. Зокрема, людина, що володіє фізичною силою, рішучістю, досвідом бойових дій тощо, і має досвід вчинення злочинів, часто здатна змінити навколишню дійсність відповідно до своїх цілей і без застосування зброї. Якщо ж такі особи застосовують зброю, то ефективність їх злочинних дій різко зростає: посягання може відбуватися проти групи осіб, проти озброєних людей, проти співробітників правоохоронних органів тощо [4].

Особливості поведінки злочинця у момент вчинення злочину не лише відображають його особистісні характеристики, але й дозволяють слідчим зробити висновки щодо рівня підготовки, психічного стану, а також потенційної небезпеки для оточуючих. Формування кримінологічного портрета особливо важливе у випадках серійних злочинів, коли аналіз поведінки правопорушника допомагає виявити стійкі моделі злочинної діяльності та передбачити його наступні кроки. Окрім цього, він є важливим інструментом при визначенні тактики розслідування та подальшого затримання правопорушника. У випадках застосування зброї важливим аспектом є не лише технічна сторона, а й психологічний профіль особи, яка наважується використовувати засоби насильства. Озброєний злочинець, як правило, діє впевнено і з холодним розрахунком, що значно ускладнює процес його затримання та нейтралізації. Водночас особисті якості, такі як агресивність, жорстокість і прагнення до домінування, посилюються через доступ до зброї. Це робить такі злочини більш небезпечними та потребує особливої уваги з боку правоохоронних органів при складанні плану операції.

Характеристика особи злочинця повинна давати опис людини як соціально-біологічної системи, властивості й ознаки якої відображаються в матеріальному середовищі та використовуються для розслідування злочинів. До таких властивостей людини належать фізичні, біологічні й соціальні [4, с. 422].

Кримінально-процесуальне законодавство України безпосередньо не регламентує діяльність зі складання та застосування портретів злочинців. Але було б помилкою відмовлятися від їх використання у правоохоронній діяльності, обґрунтовуючи це складністю самої процедури і браком фахівців. Незважаючи на те, що портрети не є доказами в кримінальних провадженнях, їх можна застосовувати під час пошуку доказів, а також із тактичною метою під час провадження гласних і негласних слідчих (розшукових) дій щодо встановлення винних. В умовах відсутності достатньої інформації з їх допомогою можна уточнити, звзвити коло причетних до злочину осіб, висунути і здійснити перевірку версій, які виникають тільки під час його використання.

Під час роботи з інформацією стосовно злочинця потрібно дотримуватися того принципу, що його криміналістичний портрет не обов'язково має вказувати на конкретну особу. Метою його складання є створення загального уявлення про тип особистості злочинця, вироблення стратегії, пропонування варіантів того, як знайти особу, що вчинила злочин. Індивідуальне запобігання злочинам починається з того моменту, коли стають відомі

відомості щодо особи, поведінка якої свідчить про наявність підстав для індивідуального запобігання злочинам [5]. Якщо слідчі мають дані про осіб, які підходять під опис, то криміналістичний портрет може допомогти розробити тактику проведення допиту, обшуку, затримання тощо.

Отже, кримінологічний портрет злочинця виступає важливим інструментом у комплексі заходів, спрямованих на розслідування та розкриття злочинів. Його складання допомагає виявляти індивідуальні риси правопорушників, що впливають на вибір методів вчинення злочину та стратегії подальшого ухилення від відповідальності. Застосування такого портрета дозволяє органам досудового розслідування адаптувати тактику слідчих дій, зокрема під час проведення допитів, обшуків та затримань, а також підвищує ймовірність виявлення злочинців, особливо коли є недостатньо прямих доказів. Окрім того, портрет дає змогу прогнозувати подальші злочинні дії та вживати превентивних заходів щодо мінімізації загроз. Це особливо актуально для роботи з рецидивістами та серійними злочинцями, де поведінкові моделі відіграють ключову роль у встановленні закономірностей їх діяльності. Незважаючи на те, що кримінологічний портрет не має статусу прямого доказу в судовому процесі, він є важливим інструментом у процесі збору інформації, перевірки версій та вироблення загальної стратегії розслідування. У підсумку, інтеграція такого портрету до слідчих дій значно підвищує ефективність пошуку злочинця та сприяє успішному завершенню кримінального провадження.

1. Кримінологічний аналіз особи злочинця. Бібліотека Studies. URL : <https://studies.in.ua/analiz-ta-prognoz-zlochynnosti/3935-krimnologichniy-analz-osobi-zlochincyua.html>.
2. Кримінологія : Загальна та Особлива частина навчальний посібник / за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкина. Харків : Право, 2014. 513 с.
3. Калюга К. В. Криміналістичний портрет озброєного злочинця. К. В. Калюга. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Завальнюк (голов. ред.) [та ін.]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. Вип. 78. С. 68-74.
4. Салтевський М. В., Лукашевич В. Г., Глібо В. М. Навчально-довідковий посібник з криміналістики/ За ред. М. В. Салтевського. Київ : 1994. 180 с.
5. Калюга, К. В. Щодо побудови типового криміналістичного портрета злочинця в різних видах злочинів / К. В. Калюга. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2016. № 4. С. 122-128. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2016_4_20.
6. Марієнко А. О. «Індивідуальне запобігання злочинам органами внутрішніх справ у системі протидії злочинності: сучасний стан проблеми» *Jurnalul juridic national : teorie si practica*. 2014. № 4 (8). С. 192–197.

Олена МАТЮШЕНКО

т.в.о. завідувача кафедри
кримінального права,
кандидат наук з державного
управління, доцент

<https://orcid.org/0000-0001-8216-5316>

Тарас КРАВЧУК

старший викладач кафедри
кримінального права,
кандидат юридичних наук

<https://orcid.org/0009-0004-0319-0150>

(Національна академія внутрішніх
справ, м. Київ, Україна)

**ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНИХ ЗАКОНОДАВСТВОМ ВИМОГ
ЩОДО УТРИМАННЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ФОНДУ ЗАХИСНИХ
СПОРУД ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ (ст. 270-2 КК): АНАЛІЗ СКЛАДУ**

Відповідно до положень Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо запровадження відповідальності за порушення вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту» від 09.01.2025 р., до норм Кримінального кодексу